

Anu Laakkonen¹, Jyrki Koivisto², Hannes Pasanen¹, Mirkka Rovamo³,
Katri Rusanen¹, Jelena Salmi⁴, Sirpa Tenhunen⁴ ja Tuomo Takala¹

Seurakunnan arvopohjaista metsäpäättöksentekoa rakentamassa

Laakkonen A., Koivisto J., Pasanen H., Rovamo M., Rusanen K., Salmi J., Tenhunen S., Takala T. (2026). Seurakunnan arvopohjaista metsäpäättöksentekoa rakentamassa. Metsätieteen aikakauskirja 2026-26004. Tieteen tori. 10 s. <https://doi.org/10.14214/ma.26004>

Yhteystiedot ¹Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto, Joensuu; ²Ylöjärven seurakunta, Ylöjärvi; ³Itä-Suomen yliopisto, Kauppatieteiden laitos, Joensuu; ⁴Jyväskylän yliopisto, Historian ja etnologian laitos, Jyväskylä

Sähköposti anu.laakkonen@uef.fi

Hyväksytty 1.7.2026

Metsiin liittyvä päätöksenteko

Metsiin ja niiden käyttöön kohdistuu monia kestävyystavoitteita, kuten hiilinielun vahvistaminen ilmastomuutoksen hillitsemiseksi, luonnon monimuotoisuuden suojelu ja vesistövaikutusten vähentäminen. Näiden kansallisten tavoitteiden täyttäminen edellyttää muutoksia metsien käsittelytavoissa ja luo painetta hakkuiden vähentämiseen. Kestävyystavoitteiden toteuttaminen ei onnistu ilman yksityisten ja yhteisömetänomistajien panosta.

Metsänomistajien arvot ja arvopohja vaikuttavat keskeisesti metsien käyttöön liittyvään päätöksentekoon. Laajasti ymmärrettynä arvot ovat peruskäsityksiä siitä, mikä on ihmiselle tärkeää, hyvää, oikein tai tavoiteltavaa. Arvot viittaavat laajoihin käsityksiin, jotka kokoavat yhteen eri asioiden ja ilmiöiden merkityksiä. Esimerkiksi se, että ihminen arvostaa vanhoja puita tai linnunlaulua, on osa laajempaa luontoa koskevaa arvokokonaisuutta. Hallitustenvälinen luontopaneeli (IPBES) luokittelee arvot laajoihin perusarvoihin ja tilannesidonnaisiin arvoihin. Yhteiskunnan ja ihmisen henkilökohtaiset arvot muokkaavat laajempia maailmankuvia, tietämysjärjestelmiä ja tapoja toimia. Arvot eivät ole pysyviä, vaan muuttuvat ajan kuluessa. Esimerkki arvojen ja siihen liittyvien maailmankuvien muutoksesta on ajatus siitä, että ihminen ja ihmistoiminta eivät ole erillään luonnosta, vaan toisiinsa kietoutuneita ja keskinäisriippuvaisia. Metsänomistajien arvot vaikuttavat siihen, mitä tavoitteita he metsiensä käytölle asettavat, ja muutokset metsänhoidon suosituksissa voivat vahvistaa joitakin arvoja ja vastaavasti heikentää toisia. Toisaalta kyse ei ole ainoastaan arvoista itsessään, vaan myös siitä, kuinka niitä painotetaan suhteessa toisiinsa. Taustalla vaikuttavat myös ajassa olevat ilmiöt, kuten metsänomistajien aiempaa paremmat mahdollisuudet heijastaa arvojaan käytäntöön, vaikka ne eivät aina siirrykään konkreettisiin metsänhoitotoimenpiteisiin. Toisaalta yhteiskunnan yleinen arvomaailman muutos ja ympäristöön liittyvä huoli lisäävät metsänomistajiin kohdistuvia odotuksia muuttaa toimintatapojaan.

Voidaan olettaa, että tulevaisuudessa yhä useampi metsänomistaja haluaa painottaa metsäluontoon ja ilmastotavoitteisiin liittyviä arvoja metsien käytössään. Vapaaehtoista suojelua edistävään METSO-ohjelmaan tarjotaan jatkuvasti enemmän kohteita kuin mihin ohjelman resurssit riittävät. Myös metsänhoidon suosituksia on päivitetty vastaamaan metsänomistajan erilaisia tavoitteita ja painotuksia, kuten luontoarvoja, ilmastonmuutoksen hillintää, virkistystä tai taloudellisia tavoitteita. Lisäksi moni yksityinen metsänomistaja tekee metsissään luontotekoja omaehtoisesti ilman korvausta, rajaa tiettyjä metsäalueita kokonaan metsätalouden ulkopuolelle tai käsittelee niitä tavanomaista hellävaraisemmin. Nämä kaikki arvopohjaiset päätökset vaikuttavat siihen, miten ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää Suomen metsien käyttö on.

Suomessa metsänomistukseen liittyvä keskustelu ja tutkimus koskevat yleensä yksityisiä pienmetsänomistajia tai valtion omistamia metsiä Metsähallituksen toiminnan kautta. Tästä keskustelusta unohtuu usein muiden omistajaryhmien, esimerkiksi seurakuntien, merkitys ja ääni. Suomessa seurakunnat omistavat reilut 162 000 hehtaaria metsätalousmaata, joten niiden metsien käyttöön liittyvillä päätöksillä on tärkeä rooli osana metsiin kohdistuvien kestävyystavoitteiden saavuttamista. Metsien merkitys vaihtelee seurakunnasta toiseen: joillekin metsät ovat tärkeä osa seurakunnan tulonmuodostusta, kun taas toisille metsien rooli korostuu enemmän virkistysten ja luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta. Seurakunnilla on myös erilaisia tapoja päättää metsien käytöstä. Joissain seurakunnissa metsiin liittyvä päätöksenteko voi olla vain muutaman ihmisen, kuten talous- tai kiinteistöpäällikön, harteilla tai päätöksentekoon voi vaikuttaa myös laajempi joukko ihmisiä, kuten erillinen ympäristötyöryhmä. Seurakunnat ovat täten tärkeässä asemassa vaikuttamassa siihen, kuinka arvojen monipuolistuminen heijastuu metsien käyttöön.

Miten arvot vaikuttavat metsiin liittyvään päätöksentekoon?

Metsiin liittyvässä päätöksenteossa arvot näkyvät käytännössä siinä, mitä metsä päätöksentekijälle merkitsee ja millaisia päätöksiä metsiin liittyen tehdään eri tilanteissa. Osa arvoista on melko pysyviä perusarvoja eli laajempia periaatteita, jotka ohjaavat metsien käyttöä. Tällaisiin periaatteisiin kuuluu esimerkiksi suomalaisilla pienmetsänomistajilla yleinen ajatus siitä, että metsän täytyy siirtyä tuleville sukupolville vähintään yhtä hyvässä kunnossa. Toisaalta on myös tilanteeseen sidottuja arvoja – se, mitä metsä merkitsee juuri nyt, tässä paikassa tai omassa elämäntilanteessa. Eri arvojen välillä on jännitteitä ja yksilöiden täytyy lisäksi sovittaa arvot jokapäiväisen elämän ja toimintaympäristön vaatimuksiin.

Usein metsään liittyy samanaikaisesti monia arvoja. Metsä voi olla metsänomistajalle arvokas itsessään monimuotoisena elinympäristönä. Tällöin puhutaan metsän itseisarvosta. Se voi olla tärkeä resurssi ja taloudellinen turva eli sillä on välinearvo. Samalla metsä voi olla paikka, johon liittyy muistoja, henkisyttä, tunne kuulumisesta johonkin ja mahdollisuus toteuttaa itseään. Esimerkiksi oman käden jäljen näkeminen on hyvin merkityksellistä monelle suomalaiselle metsänomistajalle. Tällöin puhutaan metsän suhteellisista arvoista. Useimmille metsänomistajille nämä eri arvot eivät sulje toisiaan pois, vaan kulkevat rinnakkain, mutta eri tilanteissa ja eri kuvioiden kohdalla erilaiset arvot korostuvat.

Tästä metsiin liittyvien arvojen ja päätöksenteon suhteen selkeyttämisestä nousi esiin ajatus kehittää arvotyöpajakonsepti. Arvotyöpajakonseptin kehittäminen toteutettiin osana kahta tutkimushanketta: Metsäsektorin oikeudenmukainen kestävyysmurros (ForTran) ja Kohti vahvan kestävyys metsäpalveluita (VaKe). ForTran-hanke tutkii ja edesauttaa metsäsektorin ja metsien käytön kestävyysmurrosta tavoitteenaan sovittaa yhteen oikeudenmukaisella ja kestävällä tavalla luonnon monimuotoisuuden turvaamisen, ilmastonmuutoksen hillinnän ja hyvinvoinnin tavoitteita. VaKe-hanke pyrkii tuottamaan keinoja, joiden avulla kestävyysmurroksen vaatimuksiin voidaan

vastata metsäpalveluissa, metsien käsittelyssä ja metsäalan koulutuksessa. Hankkeessa kehitetään konkreettinen metsäsuunnittelun palvelutuote, jossa korostuu luontoa vahvasti huomioiva metsien käyttö ja päätöksenteko. Lisäksi hankkeessa kehitetään metsäalan koulutusta, jotta tulevaisuuden metsäammattilaisilla on osaamista ja keinoja toteuttaa luontoa vahvasti huomioivaa metsäsuunnittelua.

Arvotyöpajakonseptin kehittämisen käynnisti Ylöjärven seurakunnan yhteydenotto ForTran-hankkeen Jelena Salmeen. Yhteydenottoa edelsi se, että seurakunnan kappalainen Jyrki Koivisto oli tavannut ForTran-hankkeen vuorovaikutusasiantuntijan Sini Suomalaisen Pirkanmaan ilmastoforumissa. Lisäksi Koivisto oli lukenut Salmen blogikirjoituksen arvojen ja metsien käytön suhteesta, mikä vahvisti ajatusta yhteisen työpajaproessin tarpeesta. Näiden keskustelujen pohjalta syntyi ajatus arvotyöpajakonseptista, jonka tavoitteena on tukea eri toimijoita heidän metsiinsä liittyvien arvojensa kirkastamisessa sekä arvojen ja käytännön toiminnan välisten yhteyksien jäsentämisessä.

Arvotyöpajoissa pohditaan, miten ihmisten henkilökohtaiset arvot ja seurakunnan arvot voivat vaikuttaa metsien käyttöön, ja miten arvot voidaan viedä käytäntöön seurakuntien metsien käytön suunnittelussa. Ensimmäinen arvotyöpaja pidettiin Ylöjärven seurakunnan kanssa tammi-kuussa 2025. Seurakunnalle oli tehty uusi metsäsuunnitelma alkamaan vuodesta 2025 ja seurakunnassa jäätiin tämän suunnitteluprosessin jälkeen pohtimaan, saivatko he äänensä, tavoitteensa ja etenkin arvonsa näkymään uudessa metsäsuunnitelmassa.

Tässä Tieteentori-kirjoituksessa avaamme taustatekijöitä, jotka johtivat arvotyöpajan järjestämiseen sekä pohdimme työpajan aikana ja sen jälkeen esiin nousseita havaintoja metsien arvopohjaiseen kestäväan käyttöön liittyen. Kirjoitus rakentuu Ylöjärven seurakunnan metsäsuunnitelman päivittämisen prosessin ja tästä seuranneen työpajan ympärille. Kirjoituksen aineistona käytämme arvotyöpajan aikana tehtyjä havaintoja sekä sen jälkeen pidetyn keskustelun muistiinpanoja. Havaintojen tuottajina ja jälkikeskusteluun osallistujina ovat olleet työpajaan ja sen suunnitteluun osallistuneet tutkijat Itä-Suomen ja Jyväskylän yliopistoista sekä Ylöjärven seurakunnan kappalainen ja ympäristötyöryhmän sihteeri Jyrki Koivisto.

Tapaus: Ylöjärven seurakunnan metsäsuunnitelma

Metsäsuunnitelman päivittäminen

Ylöjärven seurakunnassa aloitettiin metsäsuunnitelman päivittäminen vuonna 2022. Seurakunnassa metsäsuunnitelman voimassaolosta on vastuussa talousjohtaja ja sen hyväksyy kirkkovaltuusto. Metsistä saatavat hakkuutulot ovat keskimäärin noin 1 % Ylöjärven seurakunnan tuloista, ollen samaa luokkaa kuin seurakuntien keskiarvo (1,7 % vuonna 2022). Uuden metsäsuunnitelman valmisteluun osallistui kirkkoneuvoston nimeämä 12 jäsenen ympäristötyöryhmä. Ympäristötyöryhmä koordinoi ympäristötoimia ja valmistelee ne esitettäväksi kirkkoneuvostolle, ja siihen kuuluu luottamushenkilöitä ja viranhaltijoita.

Metsäsuunnitelman päivittäminen käynnistyi kesällä 2022, kun seurakunta antoi toimeksiannon Metsänhoitoyhdistykselle tavoitteena lisätä metsäsuunnitelmaan luontopainotusta. Ensimmäisen metsäsuunnitelmaehdotuksen seurakunta sai marraskuussa 2022, johon sisältyi muun muassa METSO-kohteiden kartoittamista. Seurakunnan ympäristötyöryhmä tutustui metsäsuunnitelmaan, mutta heille jäi olo, että jotain jäi puuttumaan. Jyrki Koivisto seurakunnan ympäristötyöryhmän sihteerinä oli valmistelijana prosessissa alusta alkaen ja hänelle myönnettiin laaja valmisteluvastuu. Koivisto myös toimi asioiden esittelijänä työryhmän kokouksissa. Jo alkuvaiheessa hän huomasi metsäsuunnitelman päivityksen vaativan paljon tekemistä. Siksi hän halusi saada aiheesta lisätietoa ja ymmärrystä, jotta pystyisi rakentamaan kokonaiskuvan sekä seurakunnan metsistä että niihin liittyvästä päätöksenteosta.

Koivisto tutustui muun muassa Kirkon Ympäristödiplomin käsikirjaan ja Tapio Palvelut Oy:n tuottamiin materiaaleihin (mm. Metsäsuunnitelman hankinnan tukimateriaali seurakunnille ja Metsäntuntija-podcastit) sekä osallistui erilaisiin työryhmiin ja hankkeisiin, joiden avulla hän hankki lisätietoa ilmastomuutoksen ja luontokadon hillitsemiseen tähtäävistä toimista. Myös ympäristötyöryhmän maastokäynti Metsänhoitoyhdistyksen asiantuntijan kanssa, jonka aikana katsottiin miltä metsä ja erilaiset toiminnot siellä näyttäivät ja mitä eri termit tarkoittavat, auttoi ymmärryksen luomisessa. Toisaalta Koivisto koki, että se miten metsäammattilainen puhui metsästä, rajoittui kuitenkin lopulta metsätalouteen ja puuntuotantoon. Toimintaympäristönä olisi voinut olla laajemmin koko metsäekosysteemi.

Seuraavien parin vuoden aikana metsäsuunnitelmaehdotusta viilattiin vastaamaan seurakunnan tahtotilaa: sen tulisi olla luontopainotteinen monitavoitteinen metsäsuunnitelma, jonka avulla voidaan hillitä ilmastomuutosta ja luontokatoa. Koivisto kertoo, että seurakunnan ympäristötyöryhmässä päätöksenteon tueksi haluttiin ekologista ymmärrystä, ja että puuntuotannon rinnalle tulevat muutkin näkökulmat. Lisäksi haluttiin, että toiminta- ja käsittelytapoja valitessa katsotaan riittävän kauas tulevaan. Prosessin edetessä työryhmässä koettiin, että Metsänhoitoyhdistys otti enenevissä määrin heidän näkemyksensä huomioon ja alkoi selvittää toimenpiteitä ekologisten asioiden huomioimiseksi metsäsuunnittelussa.

Seurakunnan kirkkoneuvosto ja kirkkovaltuusto hyväksyivät monitavoitteisen metsäsuunnitelman helmikuussa 2025. Hyväksyntää edelsi polveileva ja monivaiheinen prosessi, joka sisälsi päätöksiä METSO-kohteiden suojelusta, luontokartoituksia ja luonnonhoidon tavoitteiden lisäämistä metsäsuunnitelmaan. Pääpiirteissään seurakunta oli tyytyväinen saamaansa metsäsuunnitelmaan, koska he kokivat, että ilmastomuutos ja luontokato huomioidaan metsäsuunnitelmassa. Koivisto toteaa, että tämä oli suurin askel, mitä pystyttiin tässä vaiheessa tekemään. Metsäsuunnitelma haluttiin saada voimaan, koska prosessi oli kestänyt jo pitkään ja vaatinut paljon resursseja. Metsäsuunnitelmaan saatiin lisättyä sekä tiukan suojelun alueita että luonnonhoidon toimenpiteitä merkittävästi. Lisäksi seurakunnan ympäristöohjelmaan kirjattiin jatkuvan kasvatuksen mahdollisuuden selvittäminen. Nyt seurakunta voi siis todeta oikeasti pyrkivänsä tekemään jotain ilmastomuutoksen ja monimuotoisuuden köyhtymisen hillitsemiseksi.

Otettiinko metsäsuunnitelmassa huomioon seurakunnan arvot? – pohdinta jatkuu arvotyöpajassa

Osana seurakunnan metsäsuunnitteluprosessia esiin nousi erilaisia haasteita. Yksi näistä liittyi kieleen, jota metsäammattilaiset käyttävät. Koivisto koki, että on olemassa tavallisen ihmisen kieli, metsäammattilaisten kieli ja luontoihmisten kieli, ja näitä eri kieliä puhuttaessa voi olla vaikeaa ymmärtää, mitä kukakin tarkoittaa. Metsiin liittyvässä päätöksenteossa sanat ja käsitteet ovat tärkeitä, koska ne luovat pohjan sille, mikä koetaan tärkeäksi ja mitä asioita halutaan painottaa. Esimerkiksi Metsänhoitoyhdistyksen OmaMetsä-sovelluksessa on hyvin tekninen ja talouslähtöinen näkökulma: ensimmäiseksi kerrotaan hakkuumahdollisuuksista, toisena esitellään puunhinta- ja puumarkkinakatsaus ja tämän jälkeen kuvataan metsän hiilitase ja hiilensidonnan tilanne. Näistä syistä seurakunnassa haluttiin keskustella metsien käyttöön liittyvistä näkemyksistä eri tahojen kanssa.

Edellä mainitut esimerkit kuvaavat myös toista tunnistettua haastetta, jossa metsiin liittyvistä toisistaan erillään olevia todellisuuksia ja näkemysten ristiriitoja. Esimerkiksi puuntuotannon näkökulma käyttää käsitteitä omista lähtökohdistaan, jolloin ekologiset tavoitteet nähdään irrallisina ja jopa ideologisina näkökulmina ja rajoitteina eikä keinoina tai välineinä, joiden avulla voidaan hillitä ilmastomuutosta ja luontokatoa. Hyvä esimerkki tästä on jatkuva kasvatus; Koivisto kuvasi,

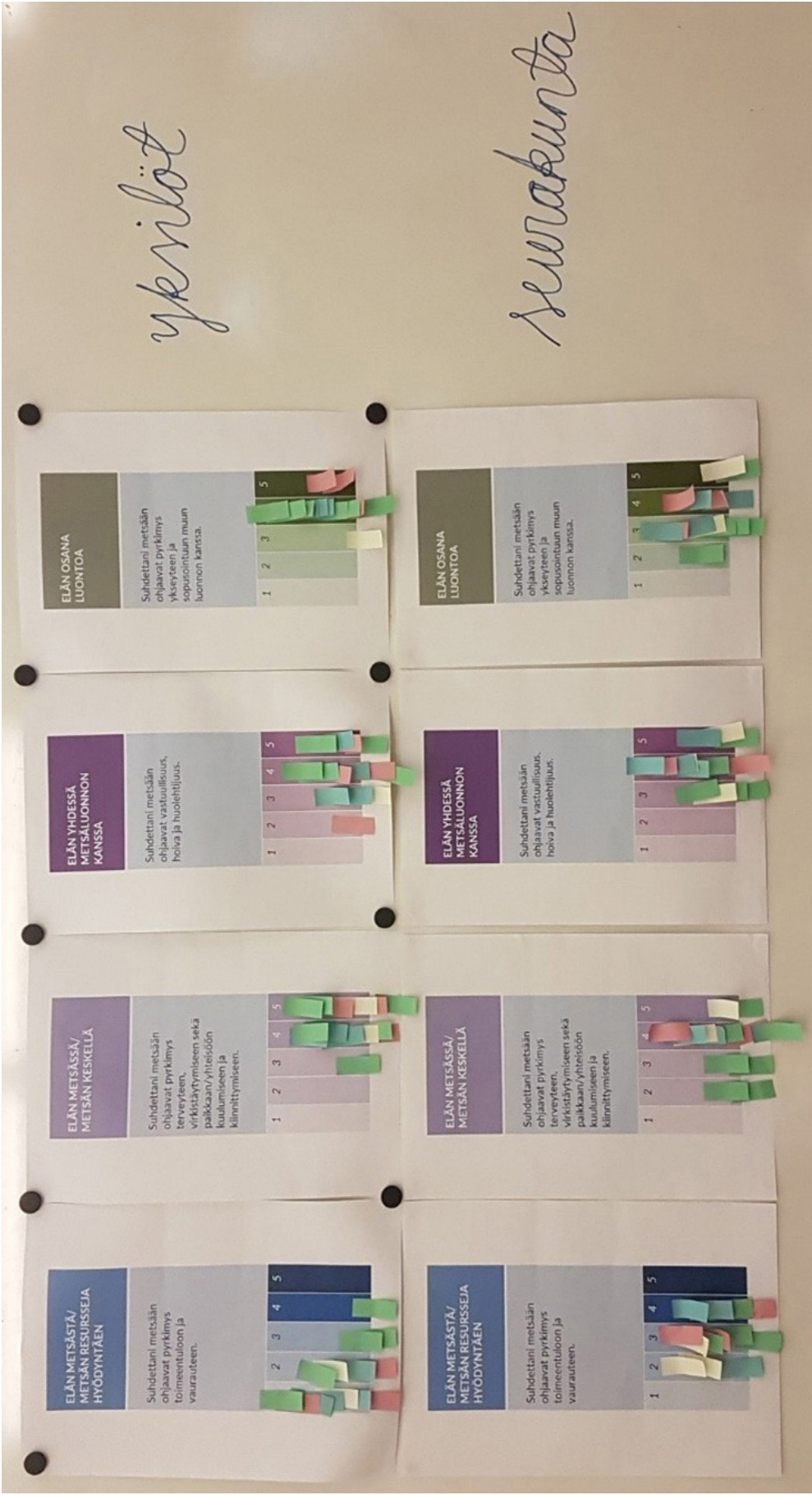
Kuva 1. Metsäsuhdetta ja metsäistä elämäntapaa kuvaavat ”elämäntapakehykset” pohjautuen Hallitustenvälisen luontopaneelin vuoden 2022 raportissa kuvattuun luonnon arvojen luokitteluun.

että hänelle jäi olo, että siitä ei saanut riittävästi tietoa tai tieto eri lähteistä oli ristiriitaista, ja tästä syystä oli vaikea saada perusteltua kuvaa jatkuvan kasvatuksen hyödyistä ja haitoista. Tämä oli syynä siihen, miksi jatkuvan kasvatuksen mahdollisuutta ei selvitetty päivitettyyn metsäsuunnitelmaan. Päätös halutaan tehdä tieteeseen perustuvaan monipuoliseen tietopohjaan, ei mielipiteisiin perustuen.

Koivisto jäikin pohtimaan, jäikö metsäsuunnitelmasta puuttumaan jotain. Huomioidaanko metsäsuunnitelmassa riittävästi paikallistuntemusta metsistä ja seurakunnan arvoja ja niihin perustuvia tavoitteita? Näihin kysymyksiin haettiin vastauksia arvotyöpajassa, johon osallistui yhteensä 15 seurakunnan ympäristötyöryhmän jäsentä ja luottamushenkilöä. Arvotyöpajassa pohdittiin Ylöjärven seurakunnan metsäsuhdetta keskittyen arvoihin kolmella eri tasolla: yksilölliset arvot, yhteisölliset arvot ja arvot toimintana. Tavoitteena oli tukea seurakunnan metsiä koskevaa päätöksentekoa osallistamalla seurakuntalaisia: kartoittamalla millä tavoin metsä on arvokas ja kenelle sekä tekemällä näkyväksi metsiin liittyvien arvojen ja toiminnan välistä suhdetta.

Työpajassa osallistujat pohtivat sekä omaa metsäsuhdettaan ja metsäistä elämäntapaansa että seurakunnan metsään liittyviä arvoja Hallitustenvälisen luontopaneelin vuonna 2022 julkaisemassa raportissa esiteltujen ”elämäntapakehysten” luokittelun kautta (Kuva 1). Nämä elämäntapakehykset kuvaavat tapoja käsittää ja arvottaa luontoa. Ne eivät sulje toisiaan pois, vaan ihminen tai yhteisö voi nähdä luonnon usean kehyksen kautta. Osallistujia pyydettiin ensin sijoittamaan itsensä asteikolle 1 (hyvin vähän) – 5 (hyvin paljon) jokaisen elämäntavan kohdalle ja tämän jälkeen pohtimaan ryhmässä, millainen on seurakunnan metsäinen elämäntapa ja sijoittamaan seurakunta samalle asteikolle (Kuva 2).

Aineistoissa yksilön metsäsuhte jäsenyi voimakkaimmin Elän yhdessä metsän luonnon kanssa ja Elän osana luontoa kehysten kautta, joissa korostuvat hoiva, vastuullisuus, pyhyyskokemukset ja ihmisen pienuuden tunnistaminen metsän edessä (Kuva 2). Osallistujat kuvasivat metsää paikkana, jossa mieli maadoittuu ja asiat asettuvat oikeisiin mittasuhteisiin. Luontosuhde hahmottui kokonaisvaltaisena elämäntavan ja sukupolvien jatkumona. Taloudellinen hyöty oli osa erityisesti metsää omistavien osallistujien metsäsuhdetta, mutta kietoutui huoleen monimuotoisuudesta ja omille lapsille jätettävästä perinnöstä. Metsän yksityiskohdat, kuten jäkälät, supat, sammalpohjat tai vanhat hongat, toimivat symboleina jatkuvuudelle ja elämän verkostomaisuudelle – myös puiden ”kommunikaatiota” ja juuriverkostoja pohdittiin. Kehollinen aistiminen, hiljaisuus ja turvapaikat metsässä puolestaan ankkuroivat kokemuksen metsässä elämisen kehykseen.

Kuva 2. Arvotyöpajan osallistujien metsäsuhdetta kuvaavat metsäiset elämäntavat (kuvassa ylhäällä) ja osallistujien yhdessä pohtimat seurakunnan metsäiset elämäntavat (kuvassa alhaalla). (Kuva: Jelena Salmi).

Institutionaalisesti seurakunta paikannettiin elämäntapakehyksiin ennen kaikkea hoivan ja huolenpidon kautta: metsänhoitoa kuvattiin viljelyn ja varjelemisen tasapainona, jossa suojelun, virkistykseen, lähiluontoyhteyksien ja talousmetsien maltillisen käytön yhteensovittaminen nousi keskeiseksi arvoksi (Kuva 2). Suojelupäätökset, leveät suojavyöhykkeet, leirikeskusten säilyttäminen rauhoittumisen paikkoina, lähimetsien turvaaminen asutuksen äärellä sekä metsäkirkkojen vakiinnuttaminen ilmentävät seurakunnan pyrkimystä toimia vastuullisena luomakunnan hoitajana. Osallistujat kokivat esimerkiksi Kirkon Ympäristödiplomi käsikirjan arvojen leikkaavan läpi koko organisaation varhaiskasvatuksesta pesuaineisiin ja diakonian ruokatyöhön, ja seurakuntaa kuvailtiin paikoin jopa “luontevasti ympäristödiplomin edellä olevaksi”. Myös talouskehys koettiin merkitykselliseksi, mutta se kytkeytyi ennemminkin jatkuvuuden ja tulevien sukupolvien oikeudenmukaisuuden argumentteihin kuin lyhyen aikavälin tuottoon. Kokonaisuutena sekä yksilöiden että seurakunnan metsäsuhde painottui selvästi hoivan, pyhyyden ja yhteiselon kehyksiin: metsä nähtiin paikkaan kiinnittymisen, hiljentymisen, monimuotoisuuden ja pitkäjänteisen vastuullisuuden kautta, jossa talous on osa kokonaisuutta mutta ei sen keskiössä.

Työpajan toisessa vaiheessa näitä arvoja pyrittiin viemään toiminnaksi esittelemällä monitavoiteoptimoinnin työkalua (MultiOptForest) ja vahvan kestävyys metsäsuunnittelun perusperiaatteita. Osallistujat pääsivät kokeilemaan eri tavoitteiden yhteensovittamista ForTran-hankkeessa kehitetyn MultiOptForest-sovelluksen avulla. Sovelluksessa metsänomistaja voi määrittää tavoitteensa paitsi taloudellisen tuoton, myös hiilensidonnan, luonnon monimuotoisuuden ja virkistysarvojen osalta. Tämän jälkeen sovellus havainnollistaa, millaisilla metsänhoidon toimenpiteillä asetettuihin tavoitteisiin voidaan päästä ja mitä erilaisten tavoitteiden yhteensovittaminen käytännössä tarkoittaa.

Vahvan kestävyys osiossa osallistujat saivat keskustella metsien ekologiaan perehtyneen metsänhoitajan kanssa avoimesti heitä askarruttaneista kysymyksistä. Monilla työpajan osallistujilla oli samanlaiset kokemukset metsiin liittyvästä päätöksenteosta kuin Koivistolla: keskustelu koetaan hyvin kaksijakoiseksi ja se sisältää usein vastakkainasettelua. Osallistujat toivat myös esiin, että vaikka tietoa metsiin liittyen on paljon saatavilla, sen ymmärtäminen edellyttää metsäalan sanaston tuntemusta. Tämän koettiin johtavan helposti siihen, että puolueettoman käsityksen muodostaminen on vaikeaa, koska tiedon luotettavuutta on hankala arvioida. Keskusteluissa kiinnostusta herättivät erityisesti käytännön toimenpiteet, eli se, mitä metsissä tulisi konkreettisesti tehdä, jotta arvot heijastuisivat toimintaan. Etenkin jatkuvaan kasvatukseen liittyvät toimenpiteet ja niiden haitat ja hyödyt olivat keskustelun keskiössä. Tämä auttoi seurakuntaa saamaan vastauksia niihin kysymyksiin, joita metsäsuunnitteluprosessin aikana nousi esiin.

Arvotyöpajan jälkeiset pohdinnat – miten arvot, kestävyys ja oikeudenmukaisuus näkyvät metsiin liittyvässä päätöksenteossa?

Arvotyöpajan jälkeen pohdimme järjestäjien kesken arvoja ja kestävyyttä osana metsiin liittyvää päätöksentekoa. Pohdintaamme kehysti vahvan kestävyys ajatusmalli ja miten sitä voi toteuttaa metsien käytön suunnittelussa. Vahvassa kestävyys luonnon resurssit eivät ole korvattavissa ihmisen luomilla resursseilla, kuten teknologioilla. Siksi luonnon kantokyky luo raamit ihmisen toiminnalle. Yhtenä keskeisenä huomiona tuotiin esiin, että monitavoitteinen metsäsuunnitelma laittaa kestävyys osa-alueet tasa-arvoisiksi, vaikka luonto asettaa rajat toiminnalle. Metsäsuunnittelussa lähtökohta on usein se, että suunnittelu johtaa hakkuutoimenpiteisiin. Jos toimenpiteitä ei tehdä, niin suunnittelu koetaan helposti epäonnistuneeksi.

Pohdimme myös metsien käyttöön liittyviä oikeudenmukaisuuskysymyksiä. Kenen kannalta metsien käytön oikeudenmukaisuutta tulisi pohtia ja miten? Mikä on oikeudenmukaista metsien,

vesistöjen ja niissä elävien lajien näkökulmasta? Miten metsän historia ja ylisukupolvisuus, menneet, nykyiset ja tulevat sukupolvet, vaikuttavat metsien käyttöön? Onko metsänomistaja taloudellisesti riippuvainen metsästään? Entä mitä vaikutuksia tulee muihin metsänomistajiin, lähellä asuviin tai virkistyskäyttäjiin, kun tehdään hakkuita tai suojellaan metsiä? Lisääntyvätkö riskit, heikentyvätkö maisema-arvot? Entä metsien rooli yhteiskunnan kannalta osana kestävyysmurrosta ja ekologista jälleenrakennusta?

Työpajasta annettiin monipuolista ja pääosin myönteistä palautetta sekä itse tilaisuuden aikana että sen jälkeen toteutetun palautekyselyn kautta. Osallistujat kuvasivat kokemusta hyödylliseksi, kiinnostavaksi ja ajatuksia herättäväksi. Erityisesti keskustelun laatu, kiiretön ilmapiiri ja mahdollisuus pohtia metsää eri näkökulmista nousivat esiin palautteissa. Useat osallistujat iloitsivat siitä, että metsästä sai puhua kokonaisvaltaisena ilmiönä, ei vain talouden tai suojelun kautta. Näin työpaja tarjosi tilan käsitellä omaa metsäsuhdetta henkilökohtaisesti ja yhteisöllisesti. Palautteissa nousi esiin myös se, että metsän rajaaminen omaksi tarkastelukohteekseen oli osallistujille yhtä aikaa vaikeaa ja mielenkiintoista: jotkut kokivat luonnon ja metsän niin tiiviisti yhteen kietoutuneiksi, että pelkkä ”metsä” oli haastava erottaa laajemmasta luontosuhteesta. Toisaalta samaan aikaan tämä rajaaminen koettiin ajatuksia avartavana. Työpajan nähtiin tukevan seurakunnan omaa kehitystyötä ja tarjoavan välineitä sekä ajatteluun että tulevien päätösten perusteluun. Osallistujat pitivät tärkeänä, että keskustelu jalkautetaan paikan päälle sen sijaan, että tutkimus jäisi vain ”yliopiston sisälle”. Lisäksi toivottiin, että työpajan kaltaiset mallit jäisivät elämään hankkeen päättymisen jälkeenkin.

Arvotyöpaja antoi hyviä eväitä tuoda selkeämmin esiin, miten arvot liittyvät metsäpäätöksentekoon ja miten niitä voitaisiin konkreettisesti ottaa huomioon tehdessä metsätalouden toimenpiteitä. Kehittämismalli on kuitenkin vielä kesken ja valmiit työkalut kestävämpien ja oikeudenmukaisempien päätöksien tekemiseksi puuttuvat. Silti monia oivalluksia ja askeleita näitä tavoitteita kohti on otettu. Ylöjärven tapaukseen liittyen Koivisto koki, että koko ajan mennään eteenpäin. Pyritään juurruttamaan tätä uudempaa, ekosysteemin tilaa huomioonottavaa ajattelua ja puhetapaa, joka on kuitenkin ollut jo vuosikymmeniä olemassa, vaikkakin valtakansallisen alla ja marginaalissa. Koivisto näki, että seurakunnan metsien käytössä tähdätään vahvasti yhteiseen hyvään, joten se antaa tilaa aktiivisesti etsiä, kokeilla ja kehittää, ja tällainen on koko seurakunnan strategian ytimessä.

Ylöjärven tapauksessa pitkä metsäsuunnitelman päivitysprosessi ja siihen liittynyt tunne keskeneräisyydestä sekä sitä seurannut arvotyöpaja ja siellä tehdyt pohdinnat metsiin liittyvistä arvoista ovat saaneet aikaan jatkotoimenpiteitä seurakunnassa. Seurakunnan metsäsuunnitelmaan tehdään vuonna 2027 ulkopuolinen, Tapio Palvelut Oy:n tekemä laadunarviointi, johon osallistuu myös Metsänhoitoyhdistyksen asiantuntija. Myös oma seuranta omien metsien tilasta ja käytöstä tulee olemaan aktiivisempaa ja niitä varten pyritään löytämään tavat ja työkalut. Ensimmäinen askel tässä on keväällä 2026 tapahtuva ympäristötyöryhmän metsäretki, jonka aikana tarkistetaan, miltä suunnitelmaan kirjatut hyvin kevyet toimenpiteet näyttävät sekä keskustellaan mm. jatkuvan kasvatuksen mahdollisuuksista.

Johtopäätökset

Metsien käyttöön liittyvät tavoitteet ovat viime vuosikymmeninä monipuolistuneet. Kehitys ei koske ainoastaan tavoitteita, vaan myös niiden taustalla vaikuttavia arvoja, niistä puhumista ja niiden välittymistä käytännön tekoihin. Ylöjärven seurakunnan metsäsuunnitteluprosessi ja siihen liittynyt arvotyöpaja muodostivat kiinnostavan tapausesimerkin siitä, miten arvoja voidaan tehdä näkyviksi ja millaisia haasteita niiden käytäntöön viemiseen tässä ajassa liittyy.

Ylöjärven seurakunnan tapaus osoitti, että seurakunnat ovat kiinnostuneita käyttämään metsiään omien arvojensa mukaisesti. Tällä hetkellä erilaiset arvot eivät helposti välity palveluntarjoajien käyttämään kieleen ja työkaluihin, jotka nojaavat vahvasti puuntuotannon näkökulmaan. Kysymys on ennen kaikkea totutuista tavoista katsoa metsää ja puhua siitä, ei niinkään siitä, etteikö moninaisia arvoja haluttaisi käsitellä. Vaikka Ylöjärven seurakunnan tavoitteet olivat luontopainotteisia ja monitavoitteisia, sen oli itse aktiivisesti etsittävä tietoa ja selvitettävä tavanomaisesta metsäsuunnittelusta poikkeavia toimintamalleja. Seurakunnan täytyi myös esittää vaihtoehtoja Metsänhoitoyhdistykselle, jotta ne otettiin huomioon. Valmiiseen metsäsuunnitelmaan ei myöskään sisällytetty kaikkia niitä asioita, joita seurakunta olisi halunnut, koska prosessi täytyi saada aikanaan päätökseen. Uudella tapaa toimiminen vaatii ajattelutavan muutosta sekä asioiden tekemistä oleellisesti eri tavalla kuin ennen. Kestävyyshurroksen tekeminen voi olla vaivalloista ja aikaa vievää.

Ylöjärven seurakunnan kanssa toteutetussa arvotyöpajassa saatiin näkymiä arvojen, tiedon ja käytännön välisiin yhteyksiin. Työpaja toi esiin sekä yksilöllisiä että yhteisiä painotuksia ja auttoi osallistujia hahmottamaan, miten arvot suhteutuvat metsän käyttöä koskeviin vaihtoehtoihin. Näin työpaja ei ollut pelkästään arvojen kartoittamista, vaan myös niiden soveltamista metsäsuunnittelussa tehtäviin käytännön valintoihin. Arvotyöpaja teki näkyväksi keskeiset arvokysymykset ja jännitteet talouden, suojelun, virkistykseen ja hiilensidonnan välillä, mutta myös sen, että osallistujat kykenivät neuvottelemaan kompromisseista, kun vaihtoehdot konkretisoidaan. Tämä tukee ForTran-hankkeessa esiin noussutta oletusta: parempi metsäpäättökenteko ei synny pelkästään tiedon lisäämisestä, vaan prosesseista, joissa tietoa ja arvoja sovitetaan yhteen. Arvotyöpaja tarjoaa näin keinon edistää oikeudenmukaista kestävyyshurrosta Suomen metsäsektorilla.

Arvojen vieminen käytännön metsätaloustoimenpiteiden tasolle on toisaalta myös arvotyöpajan oleellinen kehittämiskohde. Arvojen ja metsänkäsittelymieltymysten välinen suhde ei ole suoraviivainen ja voi vaihdella yksilöstä toiseen, samoin kuin tieto ja kokemus totutuista ja etenkin uudenaikaisista metsänkäsittelytavoista. Metsikkökuviotason toimenpiteet tulisi lisäksi nähdä osana tilatason ja laajemman maiseman kokonaisuutta, jotta toiminnan kestävyyttä pystytään kunnolla arvioimaan.

Tarkastelu toi esiin myös laajemman kehitystarpeen. Vaikka metsien käytölle asetettavat tavoitteet monipuolistuvat, metsäpalveluiden tarjonta ei vielä täysin vastaa metsänomistajien muuttuvia painotuksia. Syntyy tilanteita, joissa metsänomistajien – myös seurakuntien – on nähtävä vaivaa saadakseen omiin lähtökohtiinsa perustuvia vaihtoehtoja. VaKe-hanke pyrkii vastaamaan juuri tähän haasteeseen ja kehittämään metsäsuunnitteluprosessia ja -tarjontaa niin, että metsänomistajan arvot ja luontopainotus yhdistyvät.

Kaiken kaikkiaan Ylöjärven seurakunnan metsäsuunnitteluprosessi osoitti, että arvoihin perustuva metsien käyttö on mahdollista, mutta se edellyttää uudenlaista ymmärrystä, aikaa ja avointa keskustelua. Tapaus heijastaa myös metsäalan muutossuuntaa, jossa arvoperusta monipuolistuu, mutta metsäpalveluiden saatavuus seuraa kehitystä viiveellä. Osallistava ja arvotyöhön nojaava lähestymistapa tarjoaa sovellettavan mallin myös muille metsänomistajille ja yhteisöille sekä muille arvotyöskentelystä kiinnostuneille toimijaryhmille. Työpajan kokemukset viittaavat siihen, että osallistujat pitivät arvotyöskentelyä mielekkäänä ja vaikuttavana, mikä kertoo menetelmän potentiaalista juurtua päätöksentekokulttuuriin ja tukea pitkän aikavälin muutosta.

Yhteenvetona voidaan sanoa, että erilaisten metsänomistajien arvot ja tavoitteet tulee huomioida osana Suomen metsien kestävästä käytöstä. Seurakunnat ja muut metsänomistajaryhmät voivat toimia esimerkkinä siinä, kuinka omat ja organisaation yhteiset arvot voivat toimia pohjana, kun tehdään metsien kestävästä käyttöön liittyviä päätöksiä.

Kiitokset

Kirjoitus on hankkeiden ”Metsäsektorin oikeudenmukainen kestävyysmurros (ForTran)” ja ”Kohti vahvan kestävyys metsäpalveluita (VaKe)” tuotos. Työpajojen järjestämisen osana tutkimusta on rahoittanut Suomen Akatemian Strategisen tutkimuksen neuvosto (ForTran: projektinnumero 358473 ja 358524) sekä Koneen Säätiö osana Metsän puolella aloitetta (VaKe: projektinnumero 202302325).

Lähteitä

- Karppinen H, Hänninen H, Horne, P (2020) Suomalainen metsänomistaja 2020. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 30/2020. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-961-3>.
- Lintunen J, Pihlainen S, Assmuth A (toim) (2026) Katsaus toimiin ja ohjauskeinoin metsien kestävyystavoitteiden saavuttamiseksi. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 3/2026. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-419-149-4>.
- Paulomäki H, Aulake M, Herzon I, Jokimäki J, Kallio KP, Laine I, Nieminen TM, Oksanen E, Pappila M, Silfverberg O, Sinkkonen A, Sääksjärvi I, Kotiaho JS (2023) Luonnon monet arvot ja niiden määrittäminen – Hallitustenvälisen luontopaneelin (IPBES) raportin mukautus Suomen kansallisiin olosuhteisiin. Suomen Luontopaneelin julkaisu 1/2023. <https://luontopaneeli.fi/wp-content/uploads/2023/02/luontopaneelin-julkaisu-1-2023-luonnon-monet-arvot.pdf>. Viitattu 25.3.2026.
- Robbins J, Sommerschuh J (2016) Values. Julkaisussa: Stein F (toim) The Open Encyclopedia of Anthropology. Facsimile of the first edition in The Cambridge Encyclopedia of Anthropology. <http://doi.org/10.29164/16values>.
- Takala T, Laakkonen A, Rusanen K, Pasanen H, Vauhkonen J, Tahvanainen V, Lehtinen A, Tanskanen M, Toppinen A, Tikkanen J (2024) Vahvan kestävyys metsäpalvelut: päätöstukea kestävämpään yksityismetsänomistukseen. Publications of the University of Eastern Finland, Reports and Studies in Science, Forestry and Technology 6. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-5107-6>.